

13.—Δέρκος¹⁾ καὶ Δέρκοι· κόμη καὶ λίμνη. Δέλκος, τουρκ. Τέρκος· ἡ ἀρχαία Φινέπολις κατὰ Στράβωνα. Λῆμος (ναχιές) τῆς περιφέρειας τῆς διοικήσεως Μετρῶν ὠνομάζετο Δέρκος ναχιεσί, μὲ ἔδραν τὸ πλησίον χωρίον Καρατζάκιοι.

Τὸ παλαιότατον αὐτὸ ὄνομα, ἐὰν ἀνήκει εἰς αὐτό, τὸ ὀφείλει εἰς τὸν μυθικὸν βασιλέα τῆς Σαλμυδησοῦ τῆς ἀρχαίας Θράκης Φινέα, υἱὸν τοῦ Ἀγνήνορος, ἐπαναστάτην τῆς ἐποχῆς του, ποὺ μὲ τὴν μαντικὴν του δύναμιν, ἀπεκάλυπτεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς βουλὰς τῶν θεῶν διὸ ἐτυφλώθη καὶ ἐβασανίζετο ἀπὸ τὰς ἀλληγορικὰς ἁρπυίας, ἴσως τοὺς γύρω ληστρικοὺς λαοὺς ἢ τὰς θυέλλας τοῦ Εὐξείνου· ἀπαλλαγείς δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς Ἀργοναύτας, ὑπέδειξεν εἰς αὐτοὺς τὸ πέρασμα τῶν συμπληγάδων καὶ τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Κολχίδα, μῦθος ἐγκλείων προθύστερα τὴν ἀρχὴν τῶν ἑλληνικῶν ταξειδίων εἰς τὸν Εὐξείνον καὶ τὴν πείραν ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν τοῦ Βοσπόρου.

Τὸ δεύτερον καὶ ἐπικρατέστερον ὄνομα ὀφείλει κατ' ἄλλους εἰς τὸν δυτικῶς χυνόμενον εἰς τὴν λίμνην ποταμὸν Δέλκωνα καὶ κατ' ἄλλους εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ἑλληνικῆς ἀποικίας, ἐκ τοῦ δέρκω· διότι ἐξ αὐτῆς κατοπτνεύετο ἴσως ὁ Μέλας²⁾ Πόντος καὶ οἱ ἐκεῖθεν ἐπερχόμενοι ἐχθροὶ κατὰ τῶν βυζαντινῶν, μᾶλλον ὅμως οἱ ἐκ δυσμῶν ἐπιδρομεῖς καὶ αἱ πύλαι τοῦ μακροῦ τείχους τοῦ Ἀναστασίου Α', τὸ ὁποῖον ἀρχόμενον ἀνατολικῶς τῆς Ἡρακλείας κατέληγεν εἰς Δέρκος. Κτισθεῖσα ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον τὸ 507, ἀπέβη πολὺ δχυρὰ τοῦ θέματος Θράκης.

Τὸ 787 ἢ πρὸ τριῶν αἰώνων πόλις, ὑπαρχομένη· ἔγινεν ἔδρα ἐπισκοπῆς τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας, ἔπειτα ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς Δέρκων τὸ 783, ἀρχιεπισκοπῆς τὸ 879, καὶ τέλος ἔδρα τῆς μητροπόλεως τὸ 1380 μέχρι τοῦ 1731. Κατὰ τὸ 1166 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δέρκων καὶ Χηλῆς «... κύριος Ἰωάννης ἐπεχείρησε τὸν θρόνον τῆς Ἀσσυρίας μεταγαγεῖν εἰς τὸ τοῦ Φιλέπρωτου κατὰ τὴν αὐτοῦ» καὶ ἀπὸ τῆς ἀσσυρίστειτον αὐτοῦ ἀλλ' ἐγκατέστη συνδικαίως τὸ χωρίον κατὰ τὸν Φινέα ἢ Φινέα, ἢ καὶ Φινέπολιν, ὁ Σκ. Βυζάντιος καθορίζει μετὰ τὸ Μουσχεῖον ἦτο ἡ Λικνιάς, πέτρα ἢ ἄκρα, μετ' αὐτὴν ἡ Γυλόπολις καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Φινέως ἢ Φινόπολις³⁾ χωρίον παράλιον κατὰ τὸ Βόσπορον τοῦ Βοσπόρου καὶ μεγαλύτερον τοῦ χ. Δέρκος κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα.

Τὸ Δέρκος κεῖται ἐπὶ τῆς ΝΑ γωνίας τῆς ὁμωνύμου λίμνης, εἰς ἀπόστασιν 2 χμ. ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου, ΒΑ τῆς Κίλεως, ἐξ ἧς ἀπέχει 32 χμ. καὶ συνδέεται ἀμαξιτῶς. Ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου βυζαντινοῦ τείχους ὡς καὶ τοῦ οἰκήματος τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως ἔσωζε μέχρι τοῦ 1885. ἤκμαζεν ἄλλοτε λόγῳ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν ψαριῶν τῆς λίμνης.

«Τὸ 1380—81 (Ἐγίρας 783) κατέλαβον οἱ Τοῦρκοι τὸ Δέρκος», λέγει ὁ ἱστορικὸς Νισαντζή Μεχμέτ⁴⁾. Εἶχε δὲ τοῦτο ὡς ὀχύρωμα μεγάλην σημασίαν, ὥστε τὸν Φεβρ. 1424 ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος εἰς τὴν συνθήκην του πρὸς τὸν Μουράτ τὸν Β', παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν ὅλην

1) Τὸ Δέλκος κατὰ τροπὴν τοῦ λ εἰς ρ—Δέρκος παλαιότερα μορφή τῆς λέξεως ἡ Δελκῶν ἢ Δέλτα τῆς Θράκης, ποὺ περιελάμβανε τὴν ὅλην τριγωνικὴν χερσόνησον τῆς μεζονοῦ Κίλεως, ἐκτεινομένην μετὰ τὸ Εὐξείνου, Βοσπόρου καὶ Προποντίδας.

2) Μέλας Πόντος κυριολεκτικῶς, κατὰ ἐπιτόμβιον ἐπιγράμμα τοῦ Ἀντιπατρου· ἐξ οὗ καὶ Μαύρη Θάλασσα, κατ' εὐφημισμὸν Εὐξείνου.

3) Στ. Ἀρίσταρχη, Δέρκοι, 1935, σ. 8.

4) Φινόπολις, ἢ παρὰ Πτολεμαῖον Φιλόπολις, ἀρχ. π. τῆς Θράκης, ἰδρυθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Φινέως, νῦν Ἀκ-Σιτζίμ. Βορειότερα ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου κεῖται τὸ Φίνειον καὶ αἱ ἀκταὶ Φινεῖδες (Εὐριπ.).

5) Νισαντζή Μεχμέτ πασσά, Σείρ Ἐνπιγιὰ ι-άζάμ βέ ἀχβάλι Χουλεφάι κιάμ, ἐν Κίλει, 1279, σ. 120.—Στ. Δ. Μητροπ. Δέρκων, σ. 7.

νειλημμένως, καθὼς καὶ τὸν ἄλλοτε αὐτὸν τῆς «του ἀποστόλου καὶ μαρτυ-
ρος Θωμά, τοῦ διακειμένου ἐν τῇ Δουπιά», πρὸς τὸν ὁποῖον προσήρχοντο
πλήθη κόσμου «βάδην» μετὰ λαμπάδες, ὥστε ὁ δρόμος ἀπὸ τῶν τειχῶν (τῶν
χερσαίων) πρὸς τὴν κώμην νὰ φαίνεται ὡς ποταμὸς πύρινος, νυκτὸς καὶ
ἡμέρας, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ βασιλὶς προσήρχοντο καὶ ὁ Χρυσόστομος
ἐκήρυσεν ἀπὸ τοῦ βήματός του. Εἶχε καὶ τείχος, τὸ ὁποῖον καταστρα-

τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος, ἐκτὸς τῆς Σηλυβρίας, καὶ τὰ παράλια
τοῦ Εὐξεινίου, ἐκτὸς τῶν Δέρκων.

Καὶ ὁ Παπαρηγόπουλος (Ε', 325) λέγει: ἡ πόλις τῶν Δέρκων ἔμει-
νε τῷ 1423 ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου πόλεως.

Τὸ 1772 ὅμως, ὅτε ἡ Ἱ. Σύνοδος περιώρισεν ἐδῶ τὸν μητροπολίτην
Δέρκων Διονύσιον Σαμουρκάσην, οἱ Δέρκοι ἦσαν πλέον ἔρημοι· διότι ὡς
ἀπόκентροι καὶ μεσόγειοι ἐγκατελείφθησαν καὶ ἡ μητρόπολις εἶχεν ἤδη
μεταφερθῇ εἰς Θεραπειὰ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ιη' αἰῶνος· ἔζησαν ἐπὶ ἔτη ὡς
τσιφλίκια τουρκικὸν καὶ μόνον ἀπὸ 50—60 ἔτη διεμορφώθησαν εἰς χω-
ρίον.

Ἡ λίμνη τῶν Δέρκων συγκοινωνεῖ μετὰ τὴν θάλασσαν· τὸ στόμιόν
τῆς, 30 μ. πλάτους ἐφράχθη μετὰ πύργον καὶ «ἀγκύριον» εἶναι βαθειὰ καὶ τρέ-
φει ἄφθονα ψάρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πωλεῖται εἶναι τὰ ἀσπρόψαρα ἢ λεβιοί,
τουρκιστὶ ἀκμπαλίκια, οἱ δὲ ἄλλοι τῶν ψαριῶν, καθὼς καὶ σαζάνια καὶ
καραβίδες γευστικώτατες.

Ἄλλοτε ἡ λίμνη ἦτο ἐρημὸς ὁλοσχερῶς. Εἰς τὸ χωρίον ὑπάρχον
τὰ ὀρεινικὰ ἐγκαταστάσεις τῆς ἐπαρχίας Ταϊτών Δέρκων, ποὺ κα-
χετεύουν τὸ νερὸ τῆς λίμνης ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ εἰς τὴν Κλίην.

Ἡ ἐκθεσις τοῦ Καλέμη ἀνακαλύπτει ὅτι τὸ 1884 τὸ χωρίον εἶχε
500 χριστιανούς κατοίκους, καὶ τὸ πλεονέκτον βουλγαροφώνους, μεταφερ-
θέντας ἐκ Μακεδονίας καὶ ἐργαζομένους ὡς κολλήγους εἰς τὰ τουρκικά
τσιφλίκια· προσθέντες, καὶ ἀρκετοὺς σχισματικούς· ναὸν εἶχε τοῦ ἁγ.
Γεωργίου.

Εἰς τὸ μικρόν του σχολεῖον περιοδικῶς ἐνεφανίζοντο περὶ τοὺς 12
μόνον μαθηταί. Ἐδιδάσκοντο ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ ψάλτην συγχρόνως,
ἀντὶ ἑτησίου μισθοῦ 11 λ. Τ. καὶ 12 κιλῶν σιταριοῦ.

Μετὰ τὸ 1913 οἱ χριστιανοὶ ἐξεδιώχθησαν καὶ ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτό,
λόγῳ τῆς ἐγγύτητός του πρὸς τὰ ὀχυρώματα τῆς Τσατάλτζας καὶ διὰ τὴν
σπουδαιότητά του ὡς στρατιωτικοῦ κέντρου τῆς διοικήσεως τῆς δεξιᾶς
πτέρυγος τῆς τουρκικῆς γραμμῆς ἀμύνης. Ὁ πληθυσμὸς του κατέφυγεν
εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Τὰ τελευταῖα ἔχνη τοῦ ἐλληνικοῦ Δέρκου ἐξηφανί-
σθησαν καὶ ἤδη ἡ περιοχὴ ὠχυρωμένη κατοικεῖται μόνον ἀπὸ Τούρκους.

Ἑρμενίκιοι

14.—Ἑρμενίκιοι ἢ Ἀρμενοχώρι· χωρίον μεσόγειον, τὸ βο-
ρειοδυτικώτερον τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, ἄλλοτε ἀγρόκτημα, δυτικῶς τοῦ
Ἀκ'Αλάν, παρὰ τὸ τεῖχος Ἀναστασίου. Εἶχεν 80 οἰκογενεῖας ὀρθοδόξων
γεωργῶν· παλαιότερα ἐπλεόναζον οἱ Ἀρμένιοι, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα.

Κατὰ τὸ 1884 οἱ κάτοικοι του ὁμιλοῦσαν ἑλληνικὰ καὶ μερικοὶ καὶ